

Arne Mikk
**“Estonia tõusmine
 tuhasta”**

Pegasus, 2013. 320 lk.

Estonia teatri lugu on kahtlemata suur tükk Eesti ajalugu. Raamatus keskendutakse perioodile 1944-1956. Eks need olid segased ajad, mil Saksa sõjavangid, tenorid ja baleriinid ehtasid alles maja purustustest üles. Uskumatuid olmelisi puudujääke, kus nappis kõike, annavad hästi edasi raamatus esitatud kauaaegse estoonlase Salme Peetsoni päevikukatked, mis kõlisevate loosungite kõrval esitatuna mõjuvad absurdse realismina: pole kütet, süüa, riideid, on vaid koledad kingad ja uus Vene pass. Mikk toob ära huvitavaid väljavõtteid parteikoosolekult, kus keegi kurdab tõsimeeli, et pole saanud veel aluspesugi.

Eks inimesi ja meeolusid oli igasuguseid, tundub, et enne suurt küüditamist ei varjanduki paljud oma halvaksapanu uue võimu suhtes. Ka suhtuti näiteks hea laulja Tiit Kuusiku saksaägsetesse esinemistesse leebelt, Karotamm oli öelnud, et kui laulis sakslastele, ehk laulab ka meile. Üldiselt avaneb lugesdes piisavalt mitmetahuline pilt toonastest oludest. Vene sõjaväelastele korraldatud šef-lusetendused lõpetati ruttu ära, sest sõjamehed löiksid tooliplüüsist lappe kirsade läikima löömiseks. Ühelt poolt oli vaja teha justkui helget tulevikukunsti, teisalt ei saadud peldikusse aga isegi urineerimisagregaate. Muidugi ei muutnud uus aeg ka paugupealt

“kodanisel ajal” kujunenud vintskeid näitlejaid. Kaarel Karm Othellona läks ikkagi naist kägistama suure lühtriga käes, mitte küünlaga, nagu lavastaja oli ette näinud, jõi end täis ja ülbitses laval.

Estonia *grand old man* Arne Mikk on koostanud huvitava teose, mis iseloomustab seda ajalooretappi eri vaatenurkade alt, alates isiklikest päevikukatketest kuni ametlike ajaleheartikliteni. Ta loob ehk paremangi pildi ajastust kui mõni ajaloolaste käsitus. Raamatus on rohkelt huvitavat pildimaterjali: kavu, kutseid, kiituskirju, plakateid, laemaalide kavandeid ja palju muud. Oli aeg, mil kunst kuulus rahvale, kellel ei olnud puhtaid trussikuidki ...

Paavo Matsin